

Universal Declaration of Human Rights - Susu

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ADAMA XAFE RAFALE SARIYEE DENTEGE

[Preamble]

A kolon fera, ibunadama xa lasiriya nun axa adamaya xafe rafale non findixi yeteralui tigitigira, a bara masen won be, a tinxinyi nun boje sa bara senbe soto dunuya birin kui.

A kolon fera, adamaya xafe sariyee mu mabanbanxi han to i bunadama yira, nafe naniye xi funmalaya, gere, gbaloe nun misikine ya mu jonma. Kono xabirin bara na sariyee ratinme, gbaloe jonmane, gere jon, funmalaya nun misikine ya jon. I bunadamaya bara rasabati nate mui.

A kolon fera, adamaya xafe rafale sariyee rasabatife findixi fe fanyi nan na, alanma ibunadamaya xun xa magaga mange sanyi sariyela yira.

A kolon fera, a pamanee xa xanunteya senbe sofe e bore tagi, sugandi fanyi nara.

A kolon fera, a O.N.U. xa masenyi, i bunadamaya sariyee tigitigi rasabati fe findixi xaxili fanyi nan na, alanmane: gine nun xame xa suxu laxale keren, a xa masen e be, pama xa yiriwe senbeteyafe sabui gbegbe lanxi e tan ma.

A kolon fera a pamanee naxe birin manaxi O.N.U. kui e bara nete tongo adamaya xafe rafale sariyee ratinme fera, na niye mane ibunadamaya xa mabanban.

A kolon fera a birin lanmafe nara yi sariyee nun yi yetera lui tide gbofe, na nomanee a niyede layidi ratinme.

Malanyi xungbe bara amasen

pamanee xa yi masenyi adamadi suxukima pama nun pamanee birin yira alako a lufera xun dee birin sondonyi ma xaranyinun lonni sabura, na binye nun sariyee rasabatifera pamanee kui nun a farima.

Sariye singe (1)

Adamadie birin barixine e lan yeteralui kui, yete kolonyi nun yete suxu kima. Fondoe nun faxamui na e be boresuxu kima bariboreya fanyi kui.

Sariye firinde (2)

Kankan noma a tukude yi sariyee ra, ana dangi nara fisamanteya yo man mu luma mixi be akelide sabura, axa boxi rapereki sabura yegeti keren mu naxan kui a sipoxoya kima, fate jingi kima, a xui kima, a fere kima, a dine kima na sa fatan pamanee ra xanamu pama ndee ra, fere kima xanamu kigbete nana sa fatan dedera kono naxan nne nde bun xanamu dansaxi naxan xa yeteralui ma.

Sariye saxande (3)

Baloe wayibiya birin be, marafulunyi nun xaxilisa.

Sariye naninde (4)

Ndende mulan alu konyiya nun paxankate kui. Konyiya nun ibunadama sare bara raton akeja birin ma.

Sariye sulinde (5)

Naxankate nun tɔrɛ mu sama ndende fari. Xanamu yayixare naxan mulan ibunadama bɛ.

Sariye senninde (6)

Kankan xa adamaya daxa axa kolon yire birin.

Sariye soloferende (7)

Adamadi birin lan sariyee kui e man birin lan e xun xa magaga sariyee yi keɲa keren.

Sariye solomasaxande (8)

Bɔɔxi sariye banxidee lan eka ibunadama keren keren ma xun magaga fee ma naxe bara tuxunsan.

Sariye solomananinde (9)

Ndende mulan a suxu tɔɲɛge kui, amakankan xanamu bɔxi ma xandi ama.

Sariye funde (10)

Awayibiyaxi ibunadama xafe xa yaxandi alaxinɛra, alankenemaya kiti banxi tinxinyira, ayo nun ayalagi waxan naba.

Sariye fu nun keren nde (11)

1. Xa sikenteya bara rasiga adamadi ndema fe kobi rabafe nde xunma, naxankate yo mu daxa a bɛ sinden fo na fe yegi.
2. Mixi yo mulan axa makankan fendema naxan murotɔnxi bɔxi sariyee kui. Naxankete gbete fan mu dɔɔɔ ama naxan dangi yi fera ba temui naxankatera.

Sariye fu nun firinde (12)

Birin nun a yetɛkan xafe rapɛrɛki nara. Mixi niya mu naxan yama. A na findi axa denbaya xafera, a lingira xa fera, xanamu a hayie xafera naxan a niɲɛma axa xɔrɛya nun a xa lasiriya nu mabere. Awayibiyaxi ibunadama bɛ, sariye xa a xun magaga na fee ma.

Sariye fu nun saxannde (13)

1. Awayibixi mixi bɛ axa a sabatide sugandi anun axa ɲɛrɛ a sagora.
2. Adamadi birin nɔma kelide a baride a sa sabati bɔxi gbete ma. A man gbilen xa ma gbilenfe.

Sariye fu nun naninde (14)

1. Xɔrɔ rɛ kui, daxa adamadi birin bɛ, axa siga bɔxi gbete ma naxan nɔma arasene de alako axa axun na kisi.
2. Na sariye daxa exa raba tinxinyi fari, kirae fari naxan anijɛma adamadi mulu tɔɲɛge kui O.N.U. sariye tɔnyi dɔxi naxe ra.

Sariye fu nun sulinde (15)

1. Adaxa adamadi birin bɛ sɔtɔ de fe ya xa i mini a bɛ.

2. Ndende mu daxa ixa raton i soto de xa fera, xanamu iratonfe soto de masara fera.

Sariye fu nun senninde (16)

1. Xa gine nun xame bara suda kamali, adaxa e xa futi raso e tagi, na mufa siɲɔɲɔya ma, baride fema, xanamu dine fema. A man daxa e be, e yete xa denbaya rasabati. E man lan sariye kima futi kui nun futi galife kui.

2. Futu mu noma sode fo gine nun xame lan fe keren ma.

3. Nama xunde singe lanxi denbaya nan ma, adaxa na denbaya xun xa makanta nama nun mangasanyi yira.

Sariye fu nun solofere nde (17)

1. Mixi nalu a keren ma xanamu nama nde kui, awayibiya xi a soto de xa lu a sago.

2. Funmalaya nde yo mulan axa adamadi soto se yira.

Sariye fu nun soloma saxan nde (18)

Adamadi birin lan axa axa mapɔxunyi masen a sagora, a xaxili rawali, a so dine a sagora. Na sariyee noma a nijede adamadi dine masara, a noma denxeniya de a keren xanamu nama yama lonni nun namunyie sabura.

Sariye fu nun solomanani nde (19)

Adaxa adamadi birin be axa afondo fe masen. Nakui a mulan axa tope mafixe nde soto. Na fondo fe masenyi noma rabade naninyi yo mulu ama, a fa findi xibaru fenfera, amasotofera, xanamu ara wundan fera keɲa moli birin na.

Sariye mɔxɛɲɛnde (20)

1. Adaxa adamadi birin be axa lan malanyi, xanamu malanyi xunde nde bope sa naxan kui.

2. Ndende mu karaxan ma sofera lanxunde nde yama.

Sariye mɔxɛɲɛnnun keren nde (21)

1. Adaxa adamadi birin piya xalu axa boxi raperefe kui, a findi i yetera xanamu mixi gbete naxan sugandixi.

2. Adaxa adamadi birin be axa mangasanyi wali soto a bari boxi ma ta girasa yo mu naxe.

3. Nama waxonfe lanma axa masen sugandi tinxinxi kui, naxan nabama temui-temui ma, birin lan sugandi naxan kui, kundo sugandi xanamu sugandi lankene maya xi matexetenyi mu naxan kui.

Sariye mɔxɔɲɛn nun firin nde (22)

Wayibiya nara pamane mixi birin xun xa makanta, na findixi daxamuife, dɔxɔboreya nun lonni ratinme sabu nan na. Na fee birin fatanma boxi diexa duruxotoe nun xanunteya luti naxan na e nun boxi gbete safera boxi yayilanki fari nun a daxamuie.

Sariye mɔxɔɲɛn nun saxan nde (23)

1. Wali, nun mixi waxon wali sugandi fe wayibiya xi birin be. Birin ma lan wali munafanyi kui, aman daxa a xun xa makanta wali sototareya ma.

2. Adaxa birin be fisamanteya mu naxan yama, a mu sundi soto axa wali bere ma.

3. Ndende walima, awayibiyaxi a be axa musundi soto naxan noma axa denbaya bun tide, a yigi nun binye sa ma, a man no a malide sabu gbetee soto fera naxan ibunadama xafe makanta ma.

4. Adaxa adamadi birin be axa walikée xa lanxunde nde yayilan e xa munafanyi xun magaga fera.

Sariye mɔxɛɛn nun naninde (24)

Malabui nun naxɛ-naxɛ daxa adamadi birin be a man daxa a be axa wali temui xa sugandi, malabui waxatie xa lu a be a naxee sare soto ma.

Sariye mɔxɛɛn nun suli nde (25)

1. Adaxa adamadi birin be axa sabati soto alako axa santeya xa makanta. A tan nun axa denbaya xa yiriwe soto donse fe kima, sosefe, lingirafe, saribafe anun ibunadama xafe yayiba fe nax an fan a be. A xun xa makanta xa bara fura, xa lanyuri bara a soto, xa bara fori, xa muna walide, xa kaɛ gine nora xanamu fere yo muna ayi naxan axa mantɔrɔli bama.

2. Mali wayibiyaxi ne dingeya be nun dimediya be. Dimedi birin lan axa meni keɛa keren, a fa soto futi kui xanamu a fari ma.

Sariye mɔxɛɛn nun seni nde (26)

1. Adamadi daxa axa matinxin; na matinxinyi daxa axa sa birin sago naxan findi dimedi xunxurie nun a matexie xaran fera. Xarande banxi xunde singe sofe findixi tekunon na. Yamakota xaranyi nun yirawali xaranyi lanma axa rayiriwa. Lɔnni banxinde xungbe wayibiya xi birin be, birin nun a xaxili bere.

2. Lɔnni lan axa senbe fi adamayama amakenen, a senbe fi ibunadama xa wayibiyae ma. Alan, axa faxamui, di ne, marafanyi rasoneya namanee tagi, sie birin tagi, dine xundee tagi nun O.N.U. malanyi xa walie rasabati fe boɛ sa kui.

3. Adaxaxine di kanyie be e xa xuri sugandi e naxan fima e xadie ma.

Sariye mɔxɛɛn nun solofere nde (27)

1. Adaxa adamadi birin be a so nama xa lɔnni yayibafe a yetera. Abelexe rawalie tone soto yamakota walie nun munafanyie naxe minima a kui.

2. Adaxa birin be axa xaxili rawali, a belexe rawali nun yamakota walie munafanyi xun magaga naxee yayilan fe fatanxi atan na.

Sariye mɔxɛɛn nun solomasaxan nde (28)

Adaxa adamadi birin be axa a fondo rasiga yi sariyee ratinme fe xon namanee kui nun a farima.

Sariye mɔxɛɛn nun solomanani nde (29)

1. Lanle rakamali daxi na ibunadama be axa nama kui, nama naxan findi axa adamaya a nun axa yeteralui sabura.

2. Sariyee dande saxine adamadi birin be axa maraba, a nun axa yeteralui rasabati kui, na nan aninema axa na maraba anun axa yeteralui mabanban sadɔɔfe mixi gbete ra alako taxasi nun yiriwe sabati ma nama kui kinaxe naxan a yete ra.

3. Na wayibiyae nun na yete ralui mu noma rabade muku O.N.U. waxonfe nun axa sariyee saxie xanbi.

Sariye tongosaxan nde (30)

Sariye nun wayibiya yo muna yi masenyi xungbe kui naxan kiraya nde masenxi pamane be, malanyi xanamu mixi nde be naxan anijema axa kewali nde raba naxan sabui noma mayibiya e nun sariyee naxee masen xi nee xunnakanade.
